

Oahppoplána – geografijja, sámi plána

Dette er en nordsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på dárogiella.

Máhttodepartemeanta mearridan láhkaásahussan 15.11.2019.
Máhttodepartemeanta mearridan eksámenortnega 29.06.2020.

Gusto 01.08.2020 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovddáš árvvut

Geografijja lea guovddáš fága áddet luonddu ja olbmuid ovttasdoaimbama. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit oidnet oktavuodaid gaskal resursageavaheami, luonddu, birrasa ja servodaga, ja mat váikkuhusat luondduráhkaduvvon rievdadusain leat olbmuide. Geografijjas galget oahppit suokkardit ja áicat geográfalaš beliid ja oahppat fága reflekteredettiin čuolmmaid birra Sámis, riikaviidosáččat ja máilmmis. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit ovdánahttet birasdiđolašvuoda ja dahket vásttolaš välljejumiid dál ja boahhteáiggis.

Buot fágat galget leat mielde duohtandahkamin oahpahusa árvovuodu. Geografijja galgá boktit ohppiid beroštumi, suokkardanhuova ja kritihkalaš jurddašeami ja nannet máhtu luonddu ja birrasa birra ja dan árvvusatnima. Fága galgá váikkuhit dasa ahte oahppit servodagas šaddet aktiiva mielborgárin etihkalaš dihtomielalašvuodain ja dáhtuin smiehttat ja bargat guoddevaččat. Fága galgá addit ohppiide áddejumi das mo luonddu ja olbmuid ovttasdoaimman lea oassi sámi kultuvrras ja eallinvugiin. Oahppoplána lea vuodđuduvvon sámi árvvuide, gillii, kultuvrii ja servodateallimii.

Guovddášelemeanttat

Suokkardeapmi ja geográfalaš metodat

Oahppit galget suokkardit, čađahit dutkamiid ja leat aktiivvalaš hábmejeaddjit ja atnit iežaset birrasa vuolggasadjin, vai ovddidit geográfalaš áddejumi. Sii galget maiddá máhttit geavahit iešguđet gállduid dieđuid ja kritihkalaččat árvvoštallat gállduid luottehahttivuoda ja relevánssa.

Luondduaddon ja olbmohábmen lanjat

Oahppit galget máhttit áddet luonddu ja servodaga oktavuodaid birgenlági rámma. Iežaset eallima vuodul galget oahppit ovddidit áddejumi geográfalaš girjái vuhtii ja variašuvdnii, ja identifiseret iešguđet geográfalaš dásiid ovttaláganvuodaid ja erohusaid.

Guoddevaš ovdáneapmi ja globaliseren

Oahppit galget máhttit árvvoštallat guoddevaš ovdáneami duogáža, váikkuhusaid ja doaimamolssaeavttuid. Sii galget maiddá máhttit ságaškuššat guoddevaš ovdáneami sosiála, biraslaš ja ekonomalaš beliid

gealdagasoktavuođaid, ja árvvoštallat guoddevašvuođa iešguđet geográfalaš dásiin.

Fágaidrasttideaddji fáttát

Guoddevaš ovdáneapmi

Geografijafágas lea guoddevaš ovdáneami fágaidrasttildeaddji fáttás sáhka das ahte oahppit galget ovdánahttit máhtu dálkkádatrievdadusaid sivaid ja váikkuhusaid birra ja resurssaid juohkimis ja geavaheamis dál ja boahpteáiggis. Oahppit galget oahppat mat váikkuhusat leat lundui ja olbmuide go ealáhusaid sajusteapmi, areálageavaheapmi, eanet globaliseren ja teknologalaš ovdáneapmi rivdet. Geografijafága bokte galget oahppit reflekteret čuolmmaid birra mat fuomášuhttet ahte guoddevaš ovdáneamis lea sáhka oaidnit sosiála, ekonomalaš ja biraslaš beliid oktavuođaid. Fága galgá addit ohppiide áddejumi guoddevaš ovdáneami birra árbevirolaš sámi luonddugeavaheami vuođul.☒

Vuodđogálggat

Njálmmálaš gálggat

Njálmmálaš gálggat geografijas mearkkašit máhttit ovdanbuktit iežas barggu geográfalaš fáttáiguin ja máhttit čilget ja ságaškuššat čuolmmaid ákkastaladettiin, guldalettiin ja responssa attedettiin. Njálmmálaš doaimmaide searvama bokte oahppit sáhttet mitalit iežaset oahppanproseassa ja gelbbolašvuođa birra geografijafágas. Sámi árbevierus mearkkaša dat maddái geavahit njálmmálaš oahpu.

Máhttit čállit

Máhttit čállit geografijas mearkkaša hábmet ja bargat fágalaš teavsttaiguin mat leat heivehuvvon ulbmilii, juohkit, gaskkustit ja ovdanbuktit dieđuid njálmmálaččat. Go oahppit čállet geografijas, de sáhttet sii struktureret jurdagiid, plánet bargguid ja duođaštit áicamiid. Čállit geografijas mearkkaša maddái suokkardit, válldahit, ságaškuššat ja árvvoštallat geográfalaš beliid ja geavahit gálduid ja čujuhit daidda.

Máhttit lohkat

Máhttit lohkat geografijas mearkkaša suokkardit, dulkot ja reflekteret sisdoalu birra iešguđet gálduin nugo teavsttain, kárttain, govain, govvosiin ja statistihkain. Dasto mearkkaša dat gávdnat dieđuid ja dihtomielalaččat välljet ja hilgut iešguđet gálduid, dovdat ákkastallama ja earuhit oaiviliid, faktaid ja čuoččuhusaid.

Máhttit rehkenastit

Máhttit rehkenastit geografijias mearkkaša máhttit háhkat, bargat, dulkot, buohtastahttit ja árvvoštallat lohkomateriálaid, tabeallaid ja gráfalaš ovdanbuktimiid. Go oahppit rehkenastet geografijafágas, de sii buorebut áddejit geográfalaš beliid ja fuomášit vuodustusaid geográfalaš oktavuodaide.

Digitála gálggat

Digitála gálggat geografijias mearkkašit máhttit geavahit digitála reaidduid gávdnat, giedahallat ja navigeret digitála gálduin, leat kritihkalaš digitála gálduide ja válljet dieđuid digitála gálduin, maddái digitála kárttain. Digitála gálggat mearkkašit maddái máhttit geavahit digitála resurssaid hábmet fágalaš buktagiid ja ráhkadit geográfalaš illustrašuvnnaid vai beassá ovdanbuktit ja ovdánahttit fágalaš gelbbolašvuoda.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan

Gealbomihttomearit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- suokkardit ja ovdanbuktit geográfalaš beliid ja proseassaid geavahettiin iešguđetlágan gálduid, maddái kárttaid
- čilget mo siskkit ja olggut fámut leat hábmen iešguđet eanadagaid, ja suokkardit ja addit ovdamearkkaid dasa mo olbmot geat áppet doppe, sáhttet ávkkástallat resurssaid
- ságaškuššat iešguđetlágan beroštumiid mat gullet resursa- ja areálageavaheapmái Norggas, Sámis ja davviguovlluin
- reflekteret iežas resursageavaheami ja Norgga ja Sámi resursageavaheami birra globála ja guoddevaš perspektiivvas
- suokkardit mo dálkkádatrievdadusat váikkuhit lundui ja servodahkii Sámis, regionálalaččat ja globálalaččat
- suokkardit ja čilget áigeguovdilis luonddu- dahje birasroasu sivaidda ja váikkuhusaid olbmuide, servodahkii ja lundui
- čilget demográfalaš rievdadusaid sivaidda ja ságaškuššat iešguđetlágan birgenlágiid iešguđet osiin máilmmis
- čađahit giedde barggu guorahallan ja ovdanbuktin dihtii geográfalaš beliid

Daðistaga árvvoštallan

Daðistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovdánahttet gelbbolašvuoda geografiijas go geavahit máhtu luonddu ja servodagaid birra suokkardit ja reflekteret iešguđetlágan geográfalaš beliid birra. Sii ovdánahttet maiddái gelbbolašvuoda go guorahallet ja čájehit áddejumi geográfalaš proseassaide, ja oidnet dáhpáhusaid ja rievdadusaid oktavuođaid iešguđet geográfalaš dásiin.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja arvosmahttit oahppanhálu njálmmálaš, čálalaš ja praktihkalaš bargovugiid bokte, vai oahppit sáhttet háhkat ja čájehit gelbbolašvuoda geografiijas. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra geografiijas. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Ohppiid čájehuvvon gelbbolašvuoda vuodul galget oahppit beassat muitalit maid sii orrot máhttimin ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset geavahit rávvagiid ovddidit iežaset máhtu ja áddejumi das mo olbmot ja luondu váikkuhit guhtet guoibmáseaset.

Oppalaš árvvoštallan

Oppalašárvosáttni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda geografiijas oahpahusa loahpahettiin. Oahpaheaddji galgá plánet ja lámčit dili nu ahte oahppit besset čájehit iežaset gelbbolašvuoda iešguđet lámkai mat fáttmmastit áddejumi, reflekšuvnna ja kritihkalaš jurddašeami iešguđet oktavuođain. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni geografiijas gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go oahppi lea geavahan máhtu ja gálggaid lotnolasat.

Árvvoštallanortnet

Oppalaš árvvoštallan

Vg1 utdanningsprogram for studiespesialisering: Eleven skal ha én standpunktkarakter.

Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag, musikk, dans og drama, kunst, design og arkitektur og medier og kommunikasjon: Eleven skal ha én standpunktkarakter.

Eksámen ohppiide

Vg1 utdanningsprogram for studiespesialisering: Eleven kan trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag, musikk, dans og drama, kunst, design og arkitektur og medier og kommunikasjon: Eleven kan trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksámen privatisttaide

Vg1 utdanningsprogram for studiespesialisering: Privatisten skal opp til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.

Vg2 utdanningsprogram for idrettsfag, musikk, dans og drama, kunst, design og arkitektur og medier og kommunikasjon: Privatisten skal opp til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.